

RIIGIKOGU

IV koosseis.

VIII istungjärk. 183. koosolek. 13. novembril 1931.

Sisu:

1. Päevakorra täiendamine.
2. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.
3. Komisjonide täiendavad valimised.
4. J. Vilms'i küsimine Vabariigi Valitsusele riigiametnikkude äreva meeoleolu asjus.
5. Riigikogu kantselei koosseisu muutmise seadus — III lugemisel.
6. Kaubalaevajuhi kutse omandamise seaduse §§ 4, 5 märkus 1 ja 8 muutmise seadus — III lugemisel.
7. Riigimõisade valitsuse põhimäärus — III lugemisel.
8. Avarii ja dispashi seadus — II lugemisel.

Koosoleku avab esimene abiesimees
M. Martna kell 17.12 min.

Sekretäri kohal sekretär **A. Schulbach**.

1. Päevakorra täiendamine.

J. Voiman'i ettepanekul täiendatakse päevakorda 1. punktiga — komisjonide täiendavad valimised.

2. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.

Sekretär: Riigikogu juhatus andis:

1. põllumajanduslike kinnisvarade kaitse seaduse üldkomisjoni;

2. Eesti Vabariigi 1932./33., 1933./34. ja 1934./35. a. kulude ja tulude eelarvete arvel lepingute sõlmimise seaduse rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu;

3. riigi 1932./33. a. kulude ja tulude eelarve arvel eelkrediitide avamise seaduse rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu.

3. Komisjonide täiendavad valimised.

Valitakse:

rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu P. Schütz'i asemele B. Eilman; rahaasjanduse komisjoni B. Eilman'i asemele K. Ast;

riigi majapidamise aruande komisjoni L. Johanson'i asemele B. Eilman.

4. J. Vilms'i küsimine Vabariigi Valitsusele riigiametnikkude äreva meeoleolu asjus.

J. Vilms: Minul oleks au esitada küsimine Vabariigi Valitsusele riigiametnikkude äreva meeoleolu asjus (loeb):

1. Kas on Vabariigi Valitsusel teada, et üle kogu riigi peetakse riigiametnikkude protestikoosolekuid ja et eeskätt alla ja umbes elatismiinimumi palka saavate riigiametnikkude seas valitseb ärev, rahutu ja otse meeleheitlik meeoleolu?

2. Kas on Vabariigi Valitsusel teada, et selle meeoleolu põhjuseks on kavatsesetav kuni 30% ulatav riigiametnikkude palkade vähendamine?

3. Kas ei karda Vabariigi Valitsus, et eriti alamapalgaliste riigiametnikkude palkade vähendamine riigiametnikkude rahu- tusi ja isegi streike võib välja kutsuda?

4. Kuidas mõtleb Vabariigi Valitsus kompenseerida vähendatud palga ja tõusva elukalliduse korral keskklasside ostujõudu ja produtsentide vähenevaid müügivõimalusi?

5. Riigikogu kantselei koosseisu muutmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Voiman.

Seaduseelnõu võetakse vastu paragrahvide viisi ja terve sisu korraga.

Aruandja J. Voiman: Kuna redaktsiooni komisjon on seaduseelnõu läbi vaadanud ja mina seaduseelnõu ühes redaktsiooni komisjoni parandustega ette kandsin, siis teen ettepaneku,

seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

6. Kaubalaevajuhi kutse omandamise seaduse §§ 4, 5 märkus 1 ja 8 muutmise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja A. Leps.

Juhataja: Kavatsen jätta ära seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise.

Seaduseelnõu võetakse vastu paragrahvide viisi ja terve sisu korraga.

7. Riigimõisade valitsuse põhimäärus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja K. Tonkmann.

Juhataja: Kavatsen jätta ära ka käesoleva seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise. Hääletan seaduseelnõu osade viisi.

Seaduseelnõu võetakse vastu osade viisi ja terve sisu korraga.

8. Avarii ja dispashi seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja A. Rei.

Juhataja: Käesoleva seaduseelnõu II lugemisel on ära jäetud paragrahvide teksti ettelugemine. See korraldus jääb jõesse.

Arutamisele tuleb II osa, kusjuures §§ 39, 53 ja 54 on uues redaktsioonis.

A. Anderkopp: Üldkomisjoni poolt on kaalutud neid ettepanekuid, mis mina ühel eelmisel Riigikogu koosolekul tegin. Komisjon on esitanud parandused §§ 39, 53 ja 54 kohta. Kuna komisjon on § 39 juures arvesse võtnud need seisukohad, mida minul oli au asjaomaste ringkondade soovidest välja minnes siin ette tuua, siis ei ole minul põhjust selle juures enam peatuda ja võtan oma paranduse tagasi.

Teiste parandustega on üldkomisjon osalt arvestanud, osalt mitte, ja sellepärast jään nende paranduste juurde*), tahtes näha, et need Riigikogus hääletamisele tulksid.

A. Leps: Härrad Riigikogu liikmed! Mina toetan rkl. Anderkopp'ilt tehtud parandust § 53 juurde järgmistel põhjustel. See parandus käib selle kohta, et dispashööride arvu määrab kindlaks kaubandustööstuskoda, dispashööri valib kaubandustööstuskoda ja kinnitab Majanduseminister. (Vahelhüüe.) Ei, § 53 kohta ma räägin. Asi seisab nimelt selles, et komisjonis läks põhimõtte läbi, et oleks üks dispashöör. Kuna meie aga aegu ei või ette näha ja ei või ette näha, kuidas tulevikus töö võib kujuneda, ei ole ka hea, kui seadusega on kindlaks määratud, et üks ametnik sellel kohal on, kuna nende kohta suurem tarvidus võib tekkida, ja kuna seadusi ei anta tänase ega homse kohta, ega

ka lühema aja kohta, vaid pikema aja kohta, siis on tarvis, et oleks olema võimalus rohkem kui üks dispashöör ametisse määrata. Seaduse järgi oleks siis võimalik küll määrata ametisse rohkem kui üks dispashöör, kuid see ei tähenda, et neid rohkem määrataks, kuid see võimalus peab olema. Nii, et ma mõtlen küll, et selle võimaluse vastu ei tarvitseks Riigikogul olla, ja seepärast ma palun § 53-da juures rkl. Anderkopp'i poolt tehtud paranduse poolt hääletada.

J. Klement: Austatud Riigikogu liikmed! Mina soovitsin Riigikogule hääletada komisjoni ettepaneku poolt ja nimelt järgmistel motiividel. Dispashiasjanduse korraldamisel tuntakse kaht süsteemi. Üks süsteem, mis on Inglismaal ja muu seas ka Skandinaavia riikides, seisab selles, et selle ametniku otsusel, kes dispashi teeb, ei ole sundjõudu, vaid dispashöör on ainult vahemeheks, ja lõpuotsuse teeb kohus. Teine süsteem, mille omaks võtnud Läti ja teised riigid, seisab selles, et dispashöör ei ole mitte ainult vahemees, vaid et tema otsusel on juba sundjõud, ja et ta omal alal täidab kohtu funktsioone. Nüüd, kui meie asuksime selle süsteemi juurde, kus dispashöör kohtuniku funktsioon ei täida, vaid kus ta erapooletu vahemees on, siis minu arvamise järgi oleks võimalik määrata dispashööre rohkem, ja siis võib igäüks, kellel avarii juhtunud, pöörata ükskõik missuguse dispashööri poole, temaga vastavaid kokkuleppeid sõlmides, ja minna selle dispashööri juurde, kellega ta suudab omale rohkem vastuvõetavat kokkulepet sõlmida. Kui aga dispashöör on ühtlasi kohtunik, siis ei saa sarnast olukorda omale ette kujutada, et pooled, kellel on vaja ametniku poole pöörata, kelle otsusel on sundvõim, võiksid siin kaupleva hakata dispashööriga ja omale otsima hakata vastuvõetavat dispashööri. See oleks minu arusaamise järgi korruptsioon, kui kohtunikud võiksid hakata kokkulepet looma pooltega ja pooled võiksid valima hakata dispashööride hulgast seda, kes neile rohkem vastuvõetav võiks olla.

Komisjonis juhiti ka selle peale tähelepanu mitmest lähtekohast. Näiteks võib olla olukord, et üks dispashöör tõlgitseb seaduse norme ühtmoodi ja teine teistmoodi. Üks dispashöör võib tõlgitseda küsimust rohkem laevaomanikule vastuvõetavast seisukohast, ja kui see laevaomanikule teatavaks saab, siis pööratakse selle dispashööri poole.

*) Ettepanekud vaata 176. koosoleku täielik protokoll lhk. 3230 ja 3231.

Kui tahetakse rohkem dispashööre määrata, siis oleks see mõeldav ainult nii, et iga dispashöör tegutseks ainult kindlaksmääratud jaoskonnas, ja kui selles jaoskonnas on sündinud avarii, siis peab pöörama selle jaoskonna dispashööri poole. Härra Anderkopp'i ettepanekus ei ole seda ette nähtud.

Neil põhjustel üldkomisjoni enamus asus sellele seisukohale, et tuleks jääda ühe dispashööri juurde, ehk kui määrata rohkem, siis tuleks seaduseelnõu ümber teha selles mõttes, et riik tuleks jagada mitmesse jaoskonda ja igas jaoskonnas on oma dispashöör, siis oleks see mõeldav.

Need ettepanekud, mida teeb härra Anderkopp, on välja läinud kaubandus-tööstuskost. Kuid kaubandus-tööstuskostal ei ole selles asjas ühist arvamist, nagu see üldkomisjonis selgus. Kaubandus-tööstuskoja VI sektsioon on sel seisukohal, mida härra Anderkopp ette pani, kuna kaubandus-tööstuskoja esimene sektsioon, kuhu kuuluvad kinnituseasjad, on teisel arvamisel. Komisjonis esitasid kahe sektsiooni esindajad vastupidiseid arvamisi.

Teine härra Anderkopp'i ettepanek oli, et dispashööri valib ametisse kaubandus-tööstuskoda ja kinnitab Majanduseminister. Üldkomisjon leidis aga, et dispashööri otsused on kohtuniku otsused... (V a h e l h ü ü d e d.) ja nende peale võib edasi kaevata. (V a h e l h ü ü e.) Küsimus seisab selles, kas valib kaubandus-tööstuskoda või valib Majanduseminister. Terve küsimus seisab selles, et kui dispashöör on kohtunik, siis ei saa pidada otstarbekohaseks seda, et teda valib ametisse kaubandus-tööstuskoda, vaid seda peaks tegema riiklik võim ja selleks riiklikuks võimuks on Majanduseminister. Sellelt seisukohalt välja minnes arvati üldkomisjonis, et niisuguse olukorra juurde asuda, et ametniku valimist, kellele antud õigusemõistmise funktsioonid, ei saa panna kaubandus-tööstuskoja peale, vaid seda peaks tegema riiklik võim.

Neist lähtekohtadest välja minnes arvan, et kui tahetakse asuda teistsugusele seisukohale kui üldkomisjon, siis peaks seaduses võetama teine süsteem. Üldkomisjonis näidati andmetega, mis dispashöör teeb ja kas on dispashööri sissetulek sarnane, et meil võimalik oleks kaht dispashööri üleval pidada. Selgus, et tema sissetulek on õige väikene, niivõrt väikene, et see ei võimalda kahe dispashööri teotsemist. Kui aga kaks ehk rohkem dispashööre pannakse tegutsema ilma raioonidesse jagamata, siis sün-

nib nende kahe vahel võistlus, ja kui võistlus tekib kahe isiku vahel, kellel õigusemõistmise funktsioonid, siis ei ole see otstarbekohane.

A. A n d e r k o p p: Austatud Riigikogu liikmed! Need juriidilised põhjendused, mis esile tõi rkl. Klesment, ei pea paika ja seda järgmistel põhjustel. Käesoleval korral ei taheta anda dispashööri ametit mingile eraisikule, vaid tema seatakse ametisse samasse olukorda, mis on teistel avalikku võimu kandvaid asutusil. Kui arvatakse, et dispashööri ametiga loome erainimese, nagu härra Klesment arvas, siis on see täiesti ekslik. Meie omavalitsuse esinduskogu valib maavalitsuse esimehe, ja teda ei kinnita keskvõim. Nii ei saa ka öelda, et siin on tegemist eraisikuga.

Peale selle küsiks ma lugupeetud rkl. Klesment'ilt üht. Meil oli Vene ajal maksev kord, et rahukohtunikud valis omavalitsuste esinduskogu. See kord on maksev ka praegu paljudes välisriikides. Ja keegi ei saa öelda, et omavalitsuste esinduskogu poolt valitud rahukohtunik kohtunik ei ole. See süsteem on meil täiesti võimalik. Kui omavalitsuste esinduskogu võib valida kohtuniku, miks ei või seda kaubandus-tööstuskoda, kuna ta on samasugune avalikõiguslik asutus, nagu iga teine omavalitsus seda on? (V a h e l h ü ü e.) Mis ta siis on? (V a h e l h ü ü e.) Missugune kutseesindus? Mispärast nüüd arvate, et kutseesindus ei ole omavalitsuseasutus, kus see öeldud on? Ma tean ainult üht, kui kaubandus-tööstuskoja põhikirja arutati, siis oli ta omavalitsuseasutus, ja nüüd, kui tarvis on küsimust teisiti seletada, ei ole omavalitsuseasutus. Süsteem on väga loogiline ja läbimõeldud. Nii et juriidiliselt selle vastu vaielda ei saa, et see valimise kord, mille mina ettepanekus esitasin, — õieti ei ole see minu, vaid Kohtu- ja siseministeriumi vastava komisjoni ettepanek, mis seal läbi kaalutud ja arutatud, — üks asi on, mis ennast kaitsta laseb.

H. K u k k e: Ühendatud rahvaerakondade Riigikogu rühm pooldab seda ettepanekut, mille on teinud lugupeetud rkl. Anderkopp, seda enam, et see langeb kokku seisukohaga, mis eelnõu esitamisel oli ette nähtud Vabariigi Valitsuse poolt. Ei ole millegagi põhjendatud, et peaksime käesoleva seadusega lõplikult ära piirama selle, et meil võib olla ainult üks dispashöör. Praegu on seaduses ette nähtud dispashöör

ja selle asetäitja, tulevikus võib tarvidus tekkida rohkema arvu dispashööride järele.

On õige, et selle küsimuse otsustamine jääb kaubandus-tööstuskojale, ja kui kaubandus-tööstuskojale jääb küsimuse otsustamine, siis ei ole karta, et kaubandus-tööstuskoda paneb ametisse rohkem dispashööre kui tarvis.

Mis puutub teise küsimusse, et dispashööri peab valima kaubandus-tööstuskoda, siis on see täiesti loomulik. See, et kodanik valib ja ministeerium kinnitab, ei tähenda veel seda, et dispashööri kohtuniku-funktsioonid väheneksid. Meie näeme, väga mitmesugustel aladel on mitmed kohtunikud valitud omavalitsuste kaudu või teisel teel ja täidavad siiski kohtuniku funktsioone. Üldiselt on selge, et kaubandus-tööstuskoja loomisega anti temale teatud õigus majanduslikul alal, ja see on üks küsimus, mis kuulub selle omavalitsuseasutuse kompetentsi, ja seda ei ole riigi poolt tarvis hakata kitsendama.

K. T a m m: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma pooldan ka seda ettepanekut, mille tegi rkl. Anderkopp. See tekst, mis meile on esitatud, näeb 2 dispashööri ette. Üks dispashöör on täieõiguslik ja teine asetäitja. Kui üks dispashöör on tubli ja puhkust harva tarvitab, siis asetäitjal on vähe praktikat. Kui aga asetäitja vahel harva tööd saab, siis võib ta mittevilunud isik olla ja võib tema töö halbu tagajärgi anda. Praegune dispashöör sellele komisjonis vastu ei olnud, et oleks kaks täieõiguslikku dispashööri. Arvas ainult, et need peaksid siis kahes eriraioonis olema; üks oleks Tallinna jaoks ja teine teiste sadamate jaoks. Kui üks on haige ehk puhkusel, siis täidab üks teise aset. Mõlemad oleksid siis eksamineeritud ja kohased oma ülesannete kõrgusel seisma. Siin toonitati õigusega, et sellest ei ole mingit viga, kui dispashöörid ei ole otsekohe valitsuse või ministri poolt määratud, vaid organisatsioonide poolt ette pandud kinnitamiseks. Meie teame, et Venemaal sel ajal, kui olid valitud rahukohtunikud, oli neil õige suur prestiih ja neid oli veel viimastel tsaarivalitsuste päevadel Peeterburis ja Odessas. Nad said valitseva senati I departemangu poolt ametisse kinnitatud. Need kohtunikud, kes pärast määrati seaduse põhjal 12. VII 1889. a., „semskie natshalniki“ nime all, ei omanud põrmugi seda autoriteeti, mis oli valitud rahukohtunikel.

Kõigil neil põhjustel ma pooldan väga rkl. Anderkopp'i ettepanekut. Muidugi Ma-

janduseministril jääb täielik õigus oma seisukoht võtta kandidaatide kohta, võib kandidaate kinnitamata jätta. Nii et midagi hädaohus ei ole, kui meie selle ettepaneku vastu võtame.

Aruandja A. R e i (lõpusõna): Komisjoni nimel ma ei saa tehtud ettepanekuga ühineda ja loen oma kohuseks konstateerida, et komisjon suure enamusega otsustas jääda endiste seisukohtade juurde.

Mis puutub dispashööride valimisse, siis dispashöör käesoleva seaduse järgi võib olla ainult riigivõimu poolt määratav. Kõik näited, mis toodud vastupidise seisukoha põhjenduseks, ei suuda eesmärki tabada. Kui varemalt omavalitsuseasutused valisid rahukohtunikke, siis olid omavalitsuseasutused ikkagi avaliku võimu organid. Omavalitsuse võim on riigivõimu teostaja kohapeal, kuna kaubandus-tööstuskoda on ühe tulunduseklassi huvide esindus, avalikõiguslikul alusel. Seesuguse erahuvide esinduse kätte ei saa dispashööride nimetamist anda. Kaubandus-tööstuskoda võib olla väga vajalik ja kasulik asutus, aga ta ei ole riigivõimu teostaja.

Teiseks juhiksin tähelepanu sellele, et kui § 53-da juures tahetaks ühineda rkl. Anderkopp'i ettepanekuga, siis tuleks seda täiendada, kuna härra Anderkopp'i ettepanek ei sisalda normi selle kohta, kes määrab ära dispashööride arvu ja tegevuspiirkonna. Sellepärast

tuleks § 53-da esimesele lõikele sel kujul, nagu härra Anderkopp selle ette pannud, juurde lisada 4-as lõige Vabariigi Valitsuse § 51 redaktsioonist, mis kõlab järgmiselt: „Dispashööride eksamineerimise korra, nende arvu, tegevuspiirkonna ja asetäitmise korra määrab Kaubandus-Tööstuskoda ja kinnitab Majanduseminister.“

Kui härra Anderkopp on sellega nõus, et tema ettepanekut täiendatakse minu poolt praegu ettekantud lõikega, siis ma palun seda täiendust ettepaneku hääletamisel arvesse võtta. Siis vähemalt paragrahv ei sisaldaks endas tühja kohta. (V a h e l h ü ü e.)

J u h a t a j a: Hääletamisele tuleb rkl. Anderkopp'i ettepanek § 44 kohta, kuna ettepanek § 39 kohta hääletamisele ei tule, sest rkl. Anderkopp võttis selle tagasi. Peale selle tulevad hääletamisele rkl. Anderkopp'i ettepanekud § 49 ja § 53 kohta.

Aruandja A. Rei: § 44 tuleb lihtsalt muuta selles mõttes, et võtta „kolme kuu“ asemel „kaks kuud“. § 53 tuleb esimene lõige härra Anderkopp'i poolt ettepanud kujul, teiseks lõikeks tuleb lisada lõige, mille ma ette kandsin ja härra Anderkopp'i nõusolekul tema ettepanekule juurde lisa-sin, kuna kolmandaks ja neljandaks lõikeks jäävad teine ja kolmas lõige komisjoni ettepanekust.

A. A n d e r k o p p (fakt. märk.): Fakti-lise märkusena tahtsin tähendada seda, et aruandja seletus selle kohta, et ei ole üntki avalikõiguslikku ettevõtet, mis täidaks riik-likke ülesandeid, ei ole õige. Nimelt on meie kaubandus-tööstuskoja põhikirjas ette nähtud teatav liik riiklike ülesandeid, mis pannakse seadusega koja peale. Samuti on vastava eriseadusega, nimelt tollipõhi-tariifi seadusega pandud koja peale teata-vad riiklikud ülesanded. Selles mõttes kau-bandus-tööstuskoda, kui avalikõiguslik asu-tis, täidab teataval määral täielikult riik-likke ülesandeid.

J u h a t a j a: Hääletamisele tuleb rkl. Anderkopp'i ettepanek,

§ 44 teises lõikes lugeda sõnade „kolme kuu“ asemel „kahe kuu“.

(H ä ä l e t a t a k s e.) Ettepanek on vastu võetud.

Hääletamisele tuleb rkl. Anderkopp'i ettepanek, § 49 lugeda järgmiselt:

„§ 49. Dispashi tegemise eest makstakse dispashöörile tasu nor-mide järgi, mis määratakse Majan-duseministri poolt, ära kuulates Kaubanduse-tööstusekoja arvamise.

Tasu alammäär dispashi tegemi-se eest on 50 krooni.

Tasu üldsumma ei või tõusta üle 10% üldavariina tasutavast kahjust.“

(H ä ä l e t a t a k s e.) Ettepanek on vastu võetud 23 häälega 16 hääle vastu.

Hääletamisele tuleb rkl. Anderkopp'i ettepanek,

lugeda § 53 esimene lõige järgmi-selt: „Dispashöörid valib Kauban-duse-tööstusekoda ning kinnitab ametisse Majanduseminister kõrge-ma haridusega isikute hulgast, kel on vajalik asjatundmine, mis tehak-se kindlaks Majanduseministri mää-ratud eksamineerimise komisjoni poolt.“

Ühes rkl. Anderkopp'i ettepanekuga panen hääletamisele sellest ettepanekust tingitud aruandja poolt teiseks lõikeks esitatud lõike: „Dispashööride eksamineerimise kor-ra, nende arvu, tegevuspiirkonna ja asetäitmise korra määrab Kauban-duse-tööstusekoda ja kinnitab Ma-janduseminister.“

Komisjoni ettepaneku teine ja kolmas lõige jäävad kolmandaks ja neljandaks lõikeks. (H ä ä l e t a t a k s e.) Poolt on 24 häält, vastu 19 häält, — seega on § 53 muudetud kujul vastu võetud.

II osa võetakse vastu ühes pa-randustega 26 häälega 12 hääle vastu.

III—V osa võetakse vastu.

J u h a t a j a: Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

Päevakord on läbi. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 18.03 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhataja (allkiri).

